

Seitsemäs etappi: Iankaikkinen Laki ja ajankohtaiset Profeetat

Viikko	Psalmi		Luvut	Sananlaskut
31.1.	7. ETAPPI: IANKAIKKINEN LAKI JA AJANKOHTAISET PROFEETAT			
6.	50	Aamos Hoosea	1-9 1-3	11:13-18
7.	51		4-14	19-23
8.	52-54	Jesaja	1-12	24-31
9.	55		13-23	12:1-6
10.	56-57		24-31	7-12
11.	58-59		32-39	13-17
13.3.	8. ETAPPI: KOETTELEE VAAN EI HYLKÄÄ HERRA			

Vastauksia

Viimeksi kysyttiin miten kirjoitustaito on edistynyt ja miltä Salomon temppeli näytti sekä pyydettiin tietoja Sananlaskujen kirjasta. Vastaan aluksi näihin kysymyksiin.

Kirjoitustaito kehittyy

Taistelujen lisäksi Laki ja Profeetat heijastelevat rauhanomaista kehitystä. Abram lähtee pitkälle vaellukselleen Urin kaupungista. Hänen synnyinseutunsa sumerilaisten kieli erosi selvästi hepreasta, ja sumerin kieleen kehitetyn nuolenpääkirjoituksen merkit sopivat huonosti seemiläisiin kieliin, joihin Vanhan testamentin hepreakin kuuluu. Abramien uuden kotimaan Kanaaninmaan asukkaat puhuivat useita seemiläisiä kieliä ja näitä varten kehittyi uusi kirjoitusmenetelmä, jossa 600 nuolenpäämerkin asemesta tultiin toimeen parillakymmenellä kirjainmerkillä. Tämä kirjoitus syrjäytti nuolenpääkirjoituksen niihin aikoihin, kun Israelin heimot levittäytyivät Kanaaninmaahan. Tavukirjoituksessa merkitään kaikki konsonantit, mutta vokaalit pitää täydentää mielessä. Tämä on osoittautunut aikanaan käytännölliseksi ratkaisuksi, kun samantapaiset murteet ja kielet ovat voineet käyttää yhteistä kirjoitustapaa. Suomenkielessä voitaisiin tämän periaatteen mukaan kirjoittaa KPJ. Itäsuomalainen voisi sen lukea ”kuappej”, lounaissuomalainen ”kaapei” ja yleiskieltä puhuva ”kaappeja”.

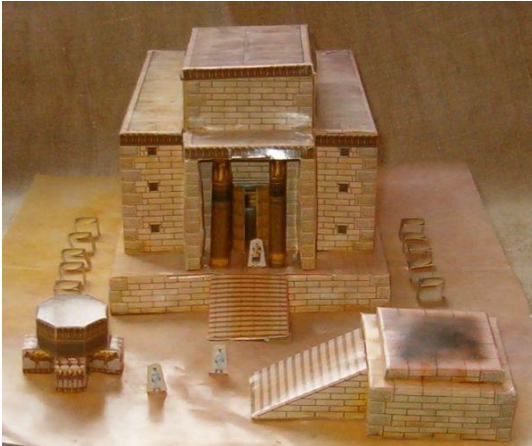
Aakkosiin perustuvalla tavalla on kirjoitettu Vanhan testamentin kirjat hepreaksi ja arameaksi ja sen lisäksi esimerkiksi Etiopian valtakielet ja arabia. Euroopan kielissä kreikasta alkaen vokaalit ovat saaneet omat merkkinsä. Eri kielissä kirjoitetaan merkit vähän eri tavoin, mutta periaatteessa samaa kirjoitusjärjestelmää käyttävät kaikki Euroopan kielet venäjä mukaan lukien. Heprean aakkoset alkavat alef, beet, gimel, dalet; näiden myöhäisiä sukulaisia ovat kreikan alfa, beeta, gamma ja delta sekä myös meidän a, b, c ja d.

Kirjoitustaito yleistyy vähitellen. Laissa sanotaan jo, että Mooses saa käskyt kiveen kirjoitetuina eikä suullisesti, mutta varsinaisesti kirjoittamisesta puhutaan Profeetoissa. Daavidin hovin virkamiehiin kuuluu kirjuri. Elialta tai Elisalta ei ole säilynyt kirjoituksia. He olivat vähän aikaisempia kuin Aamos ja Jesaja. Aikakirjoissa sanotaan, että kuningas Ussian ajasta saa lisätietoja profeetta Jesajan kirjasta ja Jeremian kirjassa kuvataan yksityiskohtaisesti, miten hänen sihteerinsä Baruk kirjoittaa profeetan sanelusta uudelleen sen, mitä kuningas Jojakim oli lukenut ja sen jälkeen polttanut.

Vähitellen kirjoitettu sana tulee pyhän perinnön välittäjänä tärkeämmäksi kuin suullinen. Joskus ajatellaan, että Raamatun sanoma on alkanut siitä, että joku on istunut kirjoittamaan sen meitä varten. Pyhä sanoma on kuitenkin elänyt suullisena, jo ennen kuin se kirjoitettiin.

Lisää aiheesta osoitteessa: <https://www.kansalliskirjasto.fi/extra/verkkonayttelyt/kirjaimistot/>

Salomon temppeli

www.kotipetripaavola.com

Petri Paavola: "Salomonin temppelin pienoismalli, jonka ostin Pietarista. Pienoismallin kokosivat vaimoni sekä lapseni."

<https://wol.jw.org/fi/wol/d/r16/lp-fi/1102003126>

Jehovan Todistajien sommittelema kuva Jerusalemissa Salomon temppelin aikana.

Sananlaskujen kirja

Sananlaskujen kirja kuuluu Vanhan testamentin Viisaukskirjallisuuteen ja sisältyy Kirjoituksiin. Sananlaskujen kirjan alkulauseessa annetaan koko kirjan otsikoksi "Salomon, Daavidin pojan, Israelin kuninkaan, sananlaskut. Sen lisäksi kymmenennen luvun alku on otsikoitu: "Salomon sananlaskut", ja kahdeskymmenes viides luku alkaa: "Nämäkin ovat Salomon sananlaskuja. Juudan kuninkaan Hiskian miehet ovat ne koonneet." Näiden kahden jakson alut on merkitty mutta loppuja ei. Ilmeisesti Sananlaskujen kirjan toimittajat ovat käsittäneet, että koko kirja sisältää Salomon sananlaskuja vaikka sen viimeiset luvut eli 30. ja 31. luku on otsikoitu: "Massalaisen Agurin, Jaken pojan sanat" ja "Lemuelin, Massan kuninkaan, sanat. Nämä sanat hän oppi äidiltään, joka kasvatti häntä." Aguria, Lemuelia ja Massan maata ei mainita muualla Vanhassa testamentissa eikä tunneta hakuteoksissa. Massan maa on ehkä sijainnut Juudean ja Babylonia välillä. Sananlaskujen kirja päättyy kelpo vaimon ylistykseen (31:10-31).

Salomon nimeäminen Sananlaskujen kirjan lähteeksi vastaa sitä kuvaa, minkä Vanha testamentti hänestä antaa. Ensimmäisen kuninkaiden kirjan mukaan hän oli kaikkein viisain ihminen. Ei idän miesten joukosta eikä Egyptistä löytynyt häntä viisaampaa, ja hän sepitti kolmetuhatta viisasta lausumaa. Vertailemalla on kuitenkin todettu, että Sananlaskujen kirjaan sisältyy lauseita, jotka tunnetaan Egyptistä paljon vanhemmalta ajalta. Yleensä sananlaskut ylittävät helposti kielten ja kansojen väliset rajat, eikä suullisesti lausuttujen sananlaskujen alkuperää ja kulkeutumista pystytä helposti jäljittämään.

Sananlaskujen kirjaan kuuluu opillisesti merkittäviä kohtia. Erittäin paljon sisältyy kuvaukseen Jumalan luomistyöstä. Hänen rinnallaan esiintyy tällöin Viisaus. Tämä esitellään Jumalan esikoispojaksi, joka on

syntynyt tai luotu ennen kaikkea muuta. Tässä Viisaus muistuttaa koko luomakuntaa vanhempaa Jumalan Sanaa, kreikaksi *logos*.

Sananlaskuissa verrataan usein kahta aivan erilaista ihmistä, jotka edustavat eri ihmistyyppisiä. Kun Sananlaskuissa puhutaan varoittavina esimerkkeinä sekä syntisestä että jumalattomasta, nämä eroavat toisistaan. Syntinen on langennut rikkomalla tiettyä Lain määräystä vastaan. Sen sijaan jumalaton on hylännyt koko Lain, ei vain yhtä kohtaa. Hänen asenteensa Lakia kohtaan ei korjaannu jonkun rikkomuksen hyvittämisellä, vaan jumalattoman tie vie vääjäämättä turmioon.

Melkein jokaisessa luvussa opetetaan kuten Laissa, että vanhurskas elää Jumalan suosiossa ja menestyy elämässä, mutta jumalaton kärsii vahingon vaikka hän näyttäisi aluksi menestyvän. Luvataan: ”Vanhurskaus varjelee nuhteettomasti vaeltavan, mutta jumalattomuus syöksee syntisen kumoon.” (13:6) ”Jumalattoman tie on Herralle kauhistus, mutta joka vanhurskauteen pyrkii, sitä hän rakastaa.” (15:9) Näyttää siltä, että juopaa hyvän ja pahan ihmisen välillä ei voida ylittää. ”Syyllisen syyttömäksi ja syyttömän syylliseksi tekijä ovat kumpikin Herralle kauhistus.” (17:15, käännökset vuoden 1938 Raamatun mukaan) Kun tässä kohdassa puhutaan syyllisen tekemisestä syyttömäksi, käytetään samaa heprean sanaa, joka voidaan suomentaa vanhurskauttamiseksi. Syntisen vanhurskauttaminen on siis Sananlaskujen mukaan väärin.

Sananlaskujen melkein jokaisessa luvussa verrataan Jumalan tahdon mukaan elävää Jumalan tahdon vastaisesti elävään. Noin 80 jakeessa edellistä kutsutaan vuoden 1938 Raamatun suomennoksessa vanhurskaaksi ja jälkimmäistä jumalattomaksi. Vuoden 1992 käänöksessä puhutaan vastaavasti vanhurskaasta, hurskaasta, nuhteettomasta tai oikeamielisestä. Eri vastineitten valinta osoittaa toisaalta eron käännöspäätteissä ja toisaalta antaa kuvan, mitä tarkoitetaan, kun uskonnollisessa kielessä puhutaan vanhurskaasta. Vastapuolta kutsutaan uudemmassa suomennoksessakin yleensä jumalattomaksi.

Onnellisen perhe-elämän ihanne tulee voimakkaasti esille Sananlaskujen kirjassa. Moneen kertaan varoitetaan nuorta miestä irtonaisista sukupuolisuhteista. Kirja päättyy hyvän vaimon ylistykseen, joka kohdistuu kelpo puolisoon. Tämä kohta ei korosta puolisoitten tasa-arvoa vaan osoittaa naisen kunnioittamista.

Laki, Profeetat ja Kirjoitukset

Laki

Suuri osa Laista koskee pappien toimintaa. Koska Lain lupaukset ja velvoitteet kuuluvat 12 heimolle, näiden johtajat heimojen etunenässä sitoutuvat noudattamaan lakia. Kun valta siirtyy kuninkaalle, tämän tulee tuntea Laki, ja Kuninkaiden kirjassa kuvataan, kuinka pappi Jojada antaa valtaistuimelle nousevalle kuningas Joasille kruunauksen yhteydessä lakikäärön. Näin Laki siirtyy vähitellen ohjaamaan koko kansan elämää.

Profeetat

Aivan kuin Laissa myös Profeetoissa otsikko ei vastaa sanan tavallista merkitystä. Olemmehan havainneet, että ”Edelliset profeetat” ovat kirjoittaneet historioitsijoiden tavoin kansan vaiheet Jordanin ylittämisestä Juudan kuningaskunnan ja Jerusalemin tuhoon asti. Nykyaikaisessa ryhmittelyssä nämä kirjat sijoitetaan Vanhan testamentin historiallisten kirjojen joukkoon. ”Jälkimmäiset profeetat” vastaavat nykyistä käsitystä profeetoista. Tähän joukkoon kuuluvat Jesaja, Jeremia ja Hesekiel sekä suomalaisen Vanhan testamentin viimeiset kirjat: Hoosea, Joel, Aamos, Obadja, Joonas, Miika, Nahum, Habakuk, Sefanja, Haggai, Sakarja ja Malakia. Näitä viittätoista kutsutaan kirjaprofeetoiksi erotukseksi esimerkiksi Eliasta ja Elisasta, joiden nimissä ei ole säilynyt kirjoituksia. Jälkimmäisten profeettojen viidentoista kirjan kokoelmasta puuttuvat

Valitusvirret ja Danielin kirja jotka oman aikamme raamatunsuomennoksessa luetaan profeetallisiin kirjoituksiin. Nämä kaksi tulevat vastaan juutalaisen jäsenyyksen mukaan, kun pääsemme heprealaisen Raamatun kolmanteen osaan eli Kirjoituksiin.

Kun Vanha testamentti käännettiin kreikaksi, heprean sanan vastineeksi tuli sana, joka on siirtynyt suomeen muodossa "profeetta". Se tarkoittaa nykykielessä usein ennustajaa, mutta etuliite "pro" ei viittaa tässä yhteydessä eteenpäin eikä tulevaisuuteen vaan tarkoittaa, että henkilö edustaa jotakin itseään suurempaa niin kuin suurlähtettiläs kotimaataan. Hän ei kuitenkaan esiinny isänmaansa puolesta vaan Jumalan.

Rinnakkaiset nimitykset "näki" ja "Jumalan mies" kuvastavat profeettojen toimintaa. Nämä näkevät paremmin kuin muut, mitä on tapahtunut tai tapahtumassa ja osaavat Jumalan johdatuksessa neuvoa, varoittaa ja uhata sekä kansaa että sen johtajia. "Jumalan miesten" ohessa tunnetaan myös naisprofeettoja. Vanhimpia aikoja kuvaavissa kertomuksissa profetoimiseen liittyy puhetta hurmoksessa. Kun Samuel on voidellut Saulin, tämä kohtaa joukon profeettoja ja tulee hurmukseen näiden tavoin.

Profeetat esiintyvät usein ryhmissä. Joitakin profeettoja seuraavat hänen oppilaansa. Vanhan testamentin kirjaprofeetat näyttävät toimivaj n itsenäisesti mutta muodostavat samalla ryhmän, jonka jäsenet täydentävät toisiaan. Elisalla on profeetanoppilaita ja kuninkaalla hovissaan omia profeettoja. Yhteisenä piirteenä näkyy se, että monien kohdalla sitoutumista Herraan eli Jahveen osoittaa tavu "ja" tai "ia" nimen lopussa, esimerkiksi Sakarja (= Herra muistaa) ja Obadja (= Herran palvelija).

Jälkimmäisten profeettojen sanoma liittyy lakiin. He nuhtelevat voimakkaasti kansaa ja sen johtajia, jotka rikkovat lakia vastaan ja samalla rikkovat sen liiton, jonka Jumala on tehnyt kansansa kanssa. Tästä seuraa rangaistuksia ja lopulta karkotus Luvatusta maasta. Jesajan, Jeremian ja Hesekielin sekä kahdentoista lyhyen profeettakirjan lisäksi Raamatun sivuilla mainitaan muitakin profeettojen kirjoituksia. Esimerkiksi Aikakirjoissa viitataan profeettojen Natanin, Semajan ja Iddon kirjoihin ja niistä saataviin tietoihin

Jesajaa, Jeremiaa, Hesekieliä ja kahtatoista muuta kutsutaan heidän omissa kirjoituksissaan profeetoiksi, mutta he arvostelevat suorasukaisesti ja aivan yleisesti profeettoja usein samalla kerralla kuin pappeja. Profeetan asema tai virka tai profeettaryhmään kuuluminen eivät siis sinänsä takaa, että viesti tulee Jumalalta. Sitä paitsi vierailta jumalillakin on omia profeettojaan. Kun Elia haastaa kansan ratkaisemaan, ketä tulee palvoa, hänen vastapuolekseen tulee Baalin profeettojen joukko. Väärät profeetatkin saavat näkyjä. Sekä Baalin että Herran profeetat voivat vaipua hurmukseen. Pelkkä liikutuksen tila ei siis osoita, että sanoma tulee Jumalalta, vaikka Herran profeetat puhuvat tai toimivat toisinaan hurmoksissa.

Laissa ja Edellisissä profeetoissa lukijoita on sävähdyttänyt julma tappaminen. Raaka väkivalta jatkuu Jälkimmäisissä profeetoissa, mutta sotaonni kääntyy. Kansa ei enää valloita voitokkaasti uutta elintilaa, vaan menettää vaiheittain alueensa ja itsenäisyytensä. Kun profeetat kuvaavat kansansa tilaa, he käyttävät avoimesti sukupuolisuuteen liittyviä kuvia. Jos heidän tekstiään arvosteltaisiin tavallista mittapuuta käyttäen, se julistettaisiin lapsilta kielletyksi, tai sitä karsittaisiin kovalla kädellä. Houkuttelisikohan tällainen arvostelu Raamattuun tutustumaan ne, jotka nykyisin janoavat niin sanottua aikuisviihdettä? Profeettojen ujostelematon kielenkäyttö ja kauheiden tapahtumien paljastava kuvailu muistuttavat synnin vallasta, joka on hallinnut ihmisluontoa jo profeettojen aikana ja kahlitsee meitä edelleen. Television uutislähetyksissä ilmenee, miten turmion vallat riehuvat edelleen niin rajusti, että niitä ei voi läheltä kuvata eikä katsojien kuvaruuduissa kaikkea esittää. Emme voi tuudittautua siihen ajatukseen, että me nykyajan ihmiset olemme parempia kuin yli kaksituhatta vuotta aikaisemmin eläneet. Profeettojen kutsu parannukseen on edelleen ajankohtainen.

Kolme ynnä kaksitoista profeettaa

Jälkimmäisten profeettojen sarja alkaa Raamatussa Jesajalla, Jeremiällä ja Hesekielillä, Näistä kukin täyttää yhden pergamenttikäärön, ja ne on sijoitettu aikajärjestykseen siten, että vanhin eli Jesaja tulee ensiksi. Kahdentoista lyhyen profeettakirjan kokoelma täyttää neljännen käärön, jota sanotaan Pieniksi profeetoiksi. Nimitys ei viittaa siihen, että he olisivat vähäpätöisiä tai pienikokoisia. Heidän lyhyet kirjoituksensa sisältävät voimakkaan sanoman.

Pienet profeetat eivät ole Raamatussa aikajärjestyksessä, vaan käärön alkuun on otettu Hoosea, Joel, Aamos ja Obadja toisenlaisin perustein. Juutalaiset oppineet ovat selittäneet, että Hoosean kirja on asetettu käärossä ensimmäiseksi, koska se alkaa: ”Herra **alkoi puhua** Hoosealle...” (Hoosea 1:2), Aamoksen kirja on sopinut hyvin jatkamaan Joelin sanomaa, koska Aamoksen kirjan alussa on samanlainen jae kuin Joelin lopussa (Joel 4:16 ja Aamos 1:2). Aamos lopettaa puhumalla Edomista, ja Obadja jatkaa samasta aiheesta. Aikajärjestys näkyy vain siinä, että Haggai, Sakarja ja Malakia on sijoitettu loppuun, sillä jo vanhastaan tiedettiin, että ne kuuluvat pakkosiirtolaisuuden jälkeiseen kauteen.

Jeesuksen aikana käytössä ollut kreikankielinen käännös Septuaginta ottaa lyhyiden profeettakirjojen järjestyksessä paremmin kuin heprealainen alkuteksti sen huomioon, mihin kauteen yksittäiset profeettakirjat kuuluvat. Kuitenkin vain muutamissa näistä lyhyistä profeettakirjoista on sanottu tarkalleen, kenen kuninkaan ajalta profetia juontuu tai mihin tilanteeseen julistus alun perin liittyy.

Vaikka Raamatun iankaikkinen sanoma sopii muuhunkin aikakauteen kuin siihen, jolloin se on kirjoitettu, on usein kiinnostavaa tietää, missä olosuhteissa sanoma on aikanaan otettu vastaan ja milloin kirjoitettu muistiin. Voimme tässä ajatella suhdettamme toiseen tuttuun kirjaan eli virsikirjaamme. Käsitämme virsien sanoman ilman historiallisia taustatietoja. Onhan suomalaista virsikirjaa käytetty satoja vuosia ilman merkintöjä virsien kirjoittajista ja säveltäjistä. Nykyisin olemme kuitenkin tottuneet siihen, että jokaisen virren kohdalla kerrotaan, miltä ajalta ja keneltä tai mistä sävelmä juontuu ja milloin sanat on julkaistu. Niinpä näitä tietoja on hauska lueskella ja havaita, miten jotkut virret perustuvat tiettyihin Raamatun kohtiin, jotkut periytyvät alkukirkon ajoilta, joissakin näkyvät uskonpuhdistuksen ajan opetukset ja monet liittävät meidät uudemman ajan hengelliseen elämään. Huomaamme, miten monet sukupolvet ennen meitä ovat yhtyneet samoihin virsiin. Samalla ilmenee, että jouluvirret on järjestetty virsikirjaan suurin piirtein ikäjärjestykseen: vanhimmat ensin ja nuorimmat viimeksi. Voimme veisata kiinnittämättä huomiota virsien historiaan, mutta joskus sanoma puhuttelee voimakkaasti, kun ajatellaamme sen syntyäaikaa tai veisaamme virsiä niiden ikäjärjestyksessä.

Me kokeilemme pyhiinvaelluksellamme, miten sanoma tulee esiin, kun Vanhan testamentin profeettojen kirjoja luettaessa otetaan huomioon kunkin oma aikakausi. Lukujärjestyksessämme on tällöin kiinnitetty huomiota kahteen seikkaan: miltä aikakaudelta kirjoitus on peräisin ja mistä aikakaudesta se puhuu. Koska historialliset tiedot ovat puutteellisia, jää jäljelle monta vaihtoehtoista tapaa järjestää kirjat, mutta karkeakin jako auttaa hahmottamaan Jumalan kansan kohtalontietä.

Luemme ensiksi Israelin kuningaskunnan loppuaikaan liittyvät Pienet profeetat ja Jesajan. Näitä seuraavat Juudan kuningaskunnan loppuaikaan liittyvät. Viimeiseksi jäävät kirjoitukset puhuvat kansalle, joka toipuu pakkosiirtolaisuudesta. Kolmen ryhmän sisällä kirjat voitaisiin asettaa muuhunkin järjestykseen. Joelin kohdalla on epävarmaa, mihin ryhmään hänen kirjansa sijoittuu. Kolme suurta profeettaa esitellään tässä samaan aikakauteen kuuluvien Pienten profeettojen kanssa. Jesaja 1-39 kuuluu ensimmäiseen, Jeremia ja Hesekiel toiseen ryhmään. Jesajan kirjan loppuosan luemme samalla kuin muut kirjat, jotka puhuvat pakkosiirtolaisuuden päättymisestä ja ajasta sen jälkeen.

Laki kuuluu jakamattoman Israelin kahdentoista heimon yhteisölle. Edellisissä profeetoissa painopiste siirtyy Juudaan ja Jerusalemiin. Jälkimmäisissä profeetoissa elämää tarkastellaan Juudan näkökulmasta. Vanhin kahdestatoista eli Aamos tosin toimii pohjoisen valtakunnan eli Israelin alueella, mutta Betelin pappi komentaa häntä: "Näkijä, mene tiehesi ja palaa Juudaan! Profetoi siellä ja hanki leipäsi siellä!"

Israelin valtakunnan lopun aika

Aamos

Monet profeetat olivat toimineet jo ennen Aamosta, mutta näiltä ei ole säilynyt kirjoituksia. Niinpä Aamosta pidetään ensimmäisenä Raamatun kirjaprofeettana, sillä hän alkoi julistaa jo ennen kuin Jesaja sai valtavassa temppelinäyssään kutsumuksen profeetaksi ja ennen kuin Joonan kirja valmistui. Aamos julistaa pohjoisessa Israelin puolella, mutta hänen kotipaikakseen ilmoitetaan Tekoa parikymmentä kilometriä Jerusalemita etelään, siis Juudan alueella. Tähän aikaan Assyria on heikentynyt eikä uhkaa alueen pienempiä valtioita. Israelissa nautitaan huolettomasti menestyksestä, mutta profeetta näkee myrskyn uhkaavan ja Israelin tuhon lähestyvän.

Aamos julistaa Jumalan tuomiota kansoille luetellen naapurikansojen rikkomuksia. Hän jatkaa luetteloan paljastaen myös Juudan ja Israelin tekemät vääryydet. Tässäkin Israelista ja Juudasta puhutaan rinnakkain molemmista erikseen. Aamoksen julistuksen mukaisesti Israel tuhoutuu niin perusteellisesti, että siitä ei jää jäljelle paljon muuta kuin nimi. Ankarat sanat uhkaavasta rangaistuksesta päättyvät kuitenkin lupaukseen, että Jumala vielä armahtaa kansansa ja tämä saa elää onnellisena omassa maassansa.

Hoosea

Hoosean kirjassa verrataan Herran ja hänen kansansa särkynyttä liittoa Hoosean avioliittoon, jota varjostaa aviorikos. Herra rakastaa kansaansa, vaikka tämä on uskon ja palvelee baaleja. Näin Hooseakin antaa anteeksi vaimolleen. Hoosea uhkaa rangaistuksilla Israelia, joka on rikkonut liittonsa Herran kanssa ja langennut palvelemaan epäjumalia. Hän myös muistuttaa Jumalan hyvistä teoista menneinä aikoina ja lupaa hänen armoaan tulevaisuudessa.

Jesaja

Parhaat henkilötiedot profeetta Jesajasta saa heti Jesajan kirjan ensimmäisestä jakeesta. Hänen isänsä nimi on Amos, mutta tätä ei saa sekoittaa profeettaan, jonka kirja on kahdentoista pienen profeetan kokoelmassa kolmantena. Hepsassa nimien välinen ero näkyy aivan selvästi. Vuoden 1992 raamatunkäännös korostaa näiden kahden henkilön eroa kutsumalla Jesajan isää Amosiksi ja profeettaa Aamokseksi. Edellinen Raamatun suomennos ei tehnyt eroa vaan kutsui kumpaakin Aamokseksi, ja tämä aiheutti sekaannusta.

Jesajan toimikauden pituus ilmenee siitä, että hän vaikuttaa monen kuninkaan aikana. Hän tarkastelee elämää omassa kotimaassaan ja sen ulkopuolella. Juudassa ja Jerusalemissa hyvinvointi lisääntyy, mutta omaisuutta kasautuu etenkin harvoille rikkaille, jotka elävät yllillisesti. He eivät välitä toisten köyhyydestä ja kurjuudesta. Näistä yhteiskunnan epäkohdista Jesaja puhuu voimakkaasti. Hän sanoo suoraan, että profeetat ja papitkin ovat syyllistyneet vääryyteen.

Jesaja seuraa kansainvälisiä tapahtumia ja antaa kuninkaille neuvoja. Hän rohkaisee luottamaan Jumalaan eikä turvautumaan ulkovaltoihin. Assyrian uhan väistyminen osoittaa Jesajan rohkaisevat sanat oikeaksi neuvoksi vaikeassa tilanteessa.

Jesajan kirja sellaisenaan kuin se on meidän käsissämme sisältää osia, jotka eroavat selvästi toisistaan. Alkuosassa eli luvuissa 1-35 profeetta varoittaa ja lohduttaa kansaansa ja sen hallitsijoita. Esitys koostuu

kuin mosaiikki pienistä osista. Jotkut lyhyet jaksot ovat suorasanaisia kuvauksia tapahtumista ja niihin liittyvistä lausumista, mutta useimmat on puettu runoasuun, ja niitä on voitu toistaa laulaen.

Alkuosa päättyy lyhyeen kertomukseen kuningas Hiskian ajan tapahtumista. Kertomus etenee paikoitellen aivan samoin sanoin kuin kuvaus samoista tapahtumista Toisessa kuninkaiden kirjassa. Myös Jeremian kirjassa kerrotaan Juudan kuningaskunnan lopusta aivan samalla tavalla, jopa samoin sanoin, kuin Toisen kuninkaiden kirjan lopussa. Tämä osoittaa miten läheisesti Edelliset ja Jälkimmäiset profeetat kuuluvat yhteen.

Eriyisen selvä sauma näkyy Jesajan kirjassa luvun 39 jälkeen. Kuningas Hiskian ajasta siirrytään välittömästi yli 150 vuotta siihen kauteen, jolloin Juudan pakkosiirtolaiset saavat luvan palata Babyloniasta. Aikakauden vaihtuminen on herättänyt lukijoiden huomiota, ja sille on annettu kaksi aivan erilaista selitystä. Vanhempaan aikaan ajateltiin, että profeetta Jesaja on ennustanut tarkkaan tulevien vuosisatojen tapahtumia. Nykyisin Raamatun tutkijat sanovat yleensä, että samaan käättöön on yhdistetty eri kausilta juontuvia aineksia. Pakkosiirtolaisuuden päättymisen jälkeen vaikuttanut profeetta on saanut tällöin tutkijoilta kutsumanimen Deuterokesaja eli Toinen Jesaja, Jesaja II. Uudessa testamentissa puhutaan Jesajan sanoista erotuksetta, viitataanpa Jesajan kirjan alkuun tai loppuun. Pyhiinvaelluksellamme jätämme kysymyksen kirjoittamisajasta auki, mutta luemme Jesajan kirjan loppuosan vasta silloin, kun luemme muita pakkosiirtolaisuuden jälkeiseen aikaan liittyviä profeettakirjoja.

Jesaja mainitaan lyhyesti Toisessa aikakirjassa, kun siinä on kerrottu tapahtumista kuningas Ussian aikana. Lopuksi sanotaan: "Muut Ussian ajan tapahtumat ensimmäisestä viimeiseen, on profeetta Jesaja, Amosin poika, kirjoittanut muistiin." Meille säilyneessä Jesajan kirjassa on ajoitettu Ussian aikaan vain profeetan kutsumusnäky. Toisessa kuninkaiden kirjassakin kerrotaan tästä hallituskaudesta lyhyemmin kuin Toisessa aikakirjassa. Aikakirjojen toimittaja on ilmeisesti tuntenut Jesajan nimissä kulkevan historiakirjan, joka on hävinnyt aikojen melskeissä. Sen rippeitä voisivat olla 2. Kun 18-20 ja vastaavasti Jesajan kirjasta ainakin luvut 36-39.

Jesajan kuolemasta on säilynyt vanha kertomus. Sen mukaan Jesaja kuoli veritodistajana kuningas Manassen vainoamana. Toinen kuninkaiden kirja kuvaa tämän hallitsijan kelvottomaksi epäjumalien palvojaksi. Kertomuksessa Jesajan vainoajat sahaavat poikki puunrungon ja samalla surmaavat Jesajan, joka on piilossa ontton rungon sisällä. Ilmeisesti Kirjeessä heprealaisille viitataan juuri tähän, kun siinä puhutaan uskon sankareista, jotka on sahattu kahtia.

Kirjoitukset

Sekä Laki että Profeetat ovat säilyneet meille kirjoitettuina. Silti Vanhan testamentin kolmatta osaa kutsutaan yksinkertaisesti Kirjoituksiksi. Tämän otsikon alle on koottu pyhiä kirjoituksia, joita ei lueta synagogan viikoittaisissa kokouksissa kuten Lakia ja Profeettoja, mutta ne täydentävät Lain ja Profeettojen sanomaa. Joukkoon kuuluvat Psalmi ja Sananlaskut, joita olemme koko ajan lukeneet jo Lain ja Profeettojen rinnalla. Psalmeista on ollut puhetta neljännen etapin katsauksessa ja Sanalaskuista edellä.

Voideltu

Kun Vanhan testamentin kirjoja luetaan järjestelmällisesti, vuosisatoja kestänyt tapahtumasarja näkyy havainnollisesti. Jumalan voideltu säilyttää tärkeän asemansa, mutta voidellun papin tilalle nousee voideltu kuningas. Ensimmäisestä Samuelin kirjasta alkaen voideltu kuningas kohoaa pappien yläpuolelle ja Herran voideltu tarkoittaa nimenomaan kuningasta. Vaikka lähtökohtana on aivan öljyllä suoritettava voitelemine, tällä toimituksella on erittäin syvä merkitys. Jumala valtuuttaa tämän voitellun saaneen

hallitsemaan kansaa Hänen hengessään. Tämä näkyy Daavidin suhteessa Sauliin. Vaikka Saul on todettu kelvottomaksi johtamaan Jumalan kansaa, Daavid ei surmaa eikä edes vahingoita häntä, koska Saul on Herran voideltu. Samalla tavalla Salomo säästää ylipappi Abjatarin hengen, kun hän surmauttaa sotaväen päällikön Joabin, joka Abjatarin tavoin kannatti Salomon velipuolta Adoniaa kuninkaaksi heidän isänsä Daavidin jälkeen. Abjatar selviää sillä rangaistuksella, että hän jättää ylipapin viran temppelissä ja siirtyy perintömailleen Anatotiin.

Kuninkuuden vakiintuessa uudeksi keskuksesi tulee kuninkaan hovi Jerusalemissa. Kuningas Daavid kehittää jumalanpalveluselämää uudessa pääkaupungissaan Jerusalemissa, ja sanotaan että hänellä ovat pappeina Sadok ja Abjatar. Tämä osoittaa, että ainakin kirjoittajan näkökulmasta kuningas on pappien yläpuolella. Kuninkaat osallistuvat myös uhritoimitusten suorittamiseen. Saulilla se lasketaan synniksi, mutta Daavidin ja Salomon kohdalla se hyväksytään, sanotaanpa jopa, että Daavidin pojatkin olivat pappeina. Valtiokirkon juuret ulottuvat siis Jerusalemin temppeliin asti.

KAHDEKSAS ETAPPI
Tuiran kirkossa keskiviikkona (!) 13.3.2019

Koettelee vaan ei hylkää Herra
Joona, Miika ja Jeremia

Suuri on Jumala! Hän on Jumalamme ajasta aikaan. Hän johdattaa meitä ainiaan. Ps. 48:15